

2024-09-26
S2024/01659 (delvis)

Socialdepartementet

Folkhälsomyndigheten
171 82 Solna

Verket för innovationssystem
(Vinnova)
101 58 Stockholm

Uppdrag till Folkhälsomyndigheten och Vinnova att förbereda, utforma och implementera ett långsiktigt nationellt stöd för att stimulera användandet av innovativa utfallsfokuserade arbetssätt och investeringsmodeller såsom sociala utfallskontrakt

Regeringens beslut

Regeringen ger Folkhälsomyndigheten och Verket för innovationssystem (Vinnova) i uppdrag att förbereda, utforma och implementera ett långsiktigt nationellt stöd för att stimulera användandet av innovativa utfallsfokuserade arbetssätt och investeringsmodeller, såsom sociala utfallskontrakt. Syftet är att möjliggöra för aktörer att tillsammans och med nya innovativa metoder ta sig an olika samhällsutmaningar för att uppnå förbättrade sociala och hälsomässiga utfall.

Uppdraget ska samordnas av Folkhälsomyndigheten. Folkhälsomyndigheten ska under uppdragets genomförande föra nära dialog med, och inhämta kunskap och erfarenheter från Ekonomistyrningsverket (ESV) utifrån deras kunskap om statlig styrning och ekonomistyrning i tvärsektoriella frågor. Folkhälsomyndigheten ska även föra dialog och inhämta kunskap och erfarenheter från andra berörda myndigheter, Sveriges Kommuner och Regioner (SKR), kommuner och regioner, Rådet för kommunal redovisning, statliga forskningsinstitut, lärosäten, det civila samhällets organisationer och näringslivet.

Folkhälsomyndigheten ska löpande informera Regeringskansliet (Socialdepartementet) om hur arbetet med uppdraget fortskrider.

Folkhälsomyndigheten ska senast den 1 juni 2025 lämna en delredovisning av uppdraget till Regeringskansliet (Socialdepartementet). Delredovisningen ska innehålla en plan för vilka aktiviteter som Folkhälsomyndigheten och Vinnova, enskilt och gemensamt, ska vidta inom ramen för arbetet och hur samverkan med andra berörda myndigheter, med syftet att gemensamt identifiera relevanta utfall, kan utformas. I delredovisningen ska myndigheterna också presentera en referensgrupp med aktörer från näringsliv, civilsamhälle, kommuner och regioner och forskningsinstitutioner samt vilka uppgifter en sådan grupp ska ha. Vidare ska delredovisningen innehålla en beskrivning av hur ett nationellt operativt stöd till framför allt kommuner och regioner kan utformas och vilka uppgifter som ska komma i fråga för ett sådant stöd. Slutligen ska delredovisningen innehålla förslag på hur nationell utfallsfinansiering kan utformas och administreras.

Folkhälsomyndigheten ska senast den 31 mars 2026 lämna en delredovisning av uppdraget till Regeringskansliet (Socialdepartementet). Delredovisningen ska innehålla en beskrivning av hur arbetet fortskrider och redogöra för identifierade hinder och möjligheter i arbetet framåt.

Folkhälsomyndigheten ska senast den 31 mars 2027 lämna en slutredovisning av uppdraget till Regeringskansliet (Socialdepartementet). I slutredovisningen ska, förutom en redogörelse för arbetet och dess resultat och eventuella effekter, ingå förslag på hur det nationella stödet inom området kan utvecklas vidare, inbegripet hur berörda myndigheter kan stödja ett sådant fortsatt utvecklingsarbete.

Samtliga redovisningar ska, i de fall som de bedöms föranleda utgifter för den statliga budgeten, innehålla eventuella kostnadsberäkningar för de föreslagna insatsernas genomförande. Eventuella förslag på insatser ska vara ändamålsenliga och kostnadseffektiva, rymmas inom befintliga ekonomiska ramar och ta hänsyn till berörda myndigheters och andra aktörers samlade administrativa börda.

För uppdraget avsätts totalt 10 000 000 kronor under 2024. Av dessa medel får Folkhälsomyndigheten använda 8 000 000 kronor och Vinnova får använda 2 000 000 kronor som ska redovisas mot det under utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg för budgetåret 2024 uppförda anslaget 1:6 Bidrag till folkhälsa och sjukvård, anslagsposten 35 Sociala utfallskontrakt.

Medlen utbetalas engångsvis efter rekvisition till Kammarkollegiet senast den 1 december 2024. Medel som inte har använts för avsett ändamål under 2024 ska återbetalas senast den 31 mars 2025 till Kammarkollegiet. Vid samma tidpunkt ska en ekonomisk redovisning av använda medel lämnas till Kammarkollegiet. Redovisning, rekvisition och återbetalning ska hänvisa till diarienumret för detta beslut.

Ärendet

Det övergripande nationella målet för folkhälsopolitiken är att skapa samhälleliga förutsättningar för en god och jämlik hälsa i hela befolkningen och att sluta de påverkbara hälsoklyftorna inom en generation. En god och jämlik hälsa är både en förutsättning för och ett medel för att uppnå ett motståndskraftigt samhälle, såväl socialt som ekonomiskt.

Det finns flera utmaningar i arbetet med att uppnå det nationella målet för folkhälsopolitiken. Det handlar bl.a. om att det fortsatt finns påverkbara ojämlikheter i hälsa, och att dessa till viss del ökar, att fler upplever psykiska besvär, och ofrivillig ensamhet, och att faktorer såsom ökat stillasittande och ökad skärmanvändning riskerar inverka negativt på hälsan i olika grupper, särskilt bland barn och unga. För att vända denna utveckling behövs ett ökat fokus på insatser som syftar till att främja hälsa och förebygga ohälsa i befolkningen där behoven av sociala insatser är störst. Sådana insatser kan bl.a. skapa förutsättningar för en förbättrad och mer jämställd och jämlik hälsa, bidra till ökad motståndskraft i samhället och förhindra uppkomsten av hälsoproblem senare i livet.

Det har sedan länge funnits en vilja från de flesta samhällsaktörer att satsa mer på främjande och förebyggande insatser. Metoder för preventiva insatser inom vissa områden och för vissa målgrupper finns redan i dag och arbete bedrivs, men ofta i mindre projekt eller utvecklingsinsatser. För att ytterligare utveckla och prioritera det främjande och förebyggande arbetet och bidra till ett ökat utfallsfokus inom välfärden krävs satsningar som är ändamålsenliga, kostnadseffektiva och där flera samhällsaktörer agerar tillsammans. För att sådana insatser ska kunna realiseras behövs ett nytänkande kring effektiva former för både styrning och finansiering och ett bättre nationellt stöd till det lokala och regionala arbetet för implementering och förvaltning av välfungerande arbetssätt. Regeringen har mot denna bakgrund, i budgetpropositionen för 2024 (prop. 2023/24:1 utg. omr. 9 avsnitt 4. Folkhälsopolitik), aviserat en satsning för att stärka det nationella

stödet för att stimulera användandet av innovativa investeringsmodeller såsom sociala utfallskontrakt.

Sociala utfallskontrakt, som är en arbetsmodell med syfte att uppnå bättre sociala utfall, kan bidra till implementering av nya arbetssätt och insatser. I utförandet av insatser inom ramen för sådana kontrakt kan såväl offentliga som privata utförare delta. Finansiering av utfall är en av flera komponenter i kontraktet och innebär bland annat ekonomisk riskdelning mellan de olika parter som ingår i kontraktet. Erfarenheter från användning av sociala utfallskontrakt visar bland annat att det kan bidra till ökat fokus på det gemensamma utfallet och att aktörerna blir mer ansvarsutkrävande gentemot varandra. I arbetet med denna typ av lösningar, och i synnerhet vad gäller sociala investeringar, lyfts dock ofta svårigheter kring vissa juridiska frågor kopplade till t. ex. kommunal ekonomistyrning och redovisning, insamling av uppföljningsdata och upphandlingslagstiftning. Vid framtagande av förutsättningar och vid genomförandet behöver stöd och kunskap kring dessa frågor, i synnerhet kring regelverken för god ekonomisk hushållning och god redovisningssed klarläggas och beaktas.

En utgångspunkt i arbetet med att testa sociala utfallskontrakt bör, enligt regeringens mening, vara att inrikta sig på främjande och förebyggande insatser för barns och ungas psykiska hälsa. Arbetet med att förbättra barns och ungas psykiska hälsa och förebygga ohälsa är komplext och behöver adressera såväl individuella som sociala och strukturella bestämningsfaktorer, vilket ofta innefattar arbete över olika samhällssektorer. Området lämpar sig därför väl för att testa användandet av sociala utfallskontrakt. Samtidigt bör en utgångspunkt vara att erfarenheterna från arbetet ska kunna spridas och nyttjas som exempel även när det gäller andra målgrupper, sektorer och samhällsutmaningar.

Närmare om uppdraget

Uppdraget innebär att förbereda, utforma och implementera ett långsiktigt nationellt stöd för att stimulera innovativa och utfallsfokuserade arbetssätt och investeringsmodeller, såsom sociala utfallskontrakt, för att förbättra sociala- och hälsomässiga utfall. Utgångspunkten är att ett nationellt stöd ska vara långsiktigt och pågå under en längre period för att möjliggöra omställningen mot ett större fokus på utfall i offentlig sektor och att styra med fokus på resultat för invånarna.

I uppdraget ingår att inledningsvis förbereda och beskriva arbetets utformning och hur myndigheterna avser arbeta, både enskilt och gemensamt. Det ingår också att etablera en referensgrupp med aktörer från kommuner och regioner, näringslivet, civilsamhälle och forskningsinstitutioner som ska kunna bidra med erfarenheter och kunskap inom området. I det förberedande arbetet ingår också att utforma en samverkan med andra berörda myndigheter, såsom t.ex. Socialstyrelsen, Statens Skolverk, Barnombudsmannen och Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF). Samverkan ska bidra till ett samlat statligt agerande och tvärsektoriellt arbetssätt på myndighetsnivå. Syftet med samverkan är också att berörda myndigheter, i nära samverkan med andra berörda aktörer, gemensamt ska definiera vilka områden som är önskvärda att arbeta med inom området barns och ungas sociala och hälsomässiga utfall. I det inledande arbetet ingår också att föreslå hur ett nationellt operativt stöd, som ska bidra med verksamhetsnära stöd med fokus på finansiering, redovisning, uppföljning och effektmätning, till framför allt kommuner och regioner kan utformas. Slutligen ska myndigheterna under det inledande arbetet se över hur så kallad nationell utfallsfinansiering för att stötta kommuners och regioners arbete på området kan utformas, administreras och följas upp.

Folkhälsomyndigheten ska, förutom att samordna uppdraget, särskilt bidra med kunskap om hälso- och samhällsekonomiska beräkningar och resultat och utfallsmått inom folkhälsoområdet, med särskilt fokus på psykisk hälsa hos barn och unga. Vinnova ska utifrån sitt innovationsperspektiv särskilt bidra med kunskap om hur nationell utfallsfinansiering kan utformas och administreras.

Barnrättsperspektivet, funktionshinderperspektivet och jämställdhetsperspektivet, särskilt det jämställdhetspolitiska delmålet om jämställd hälsa och barnets rätt till hälsa, liv och utveckling ska tas i beaktande vid genomförandet av uppdraget.

Regeringen beräknar att avsätta medel för att stärka det nationella stödet för att stimulera användandet av innovativa investeringsmodeller under perioden 2025–2026. Detta under förutsättning att riksdagen har anvisat medel för aktuella anslag.

På regeringens vägnar



Jakob Forssmed



Sara Holsbrink

Kopia till

Statsrådsberedningen/Internrevision

Socialdepartementet/SAM, SL, SOF

Finansdepartementet/BA, K, OFA, EIA

Utbildningsdepartementet/GV, S

Klimat- och näringslivsdepartementet/NIM

Arbetsmarknadsdepartementet/JÄM

Regeringskansliets förvaltningsavdelning/EKA

Nationell samordnare för ett samlat suicidpreventivt arbete (S2024/00816)

Riksdagens socialutskott

Barnombudsmannen

Ekonomistyrningsverket

Folkhälsomyndigheten

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF)

Skolverket

Socialstyrelsen

Verket för Innovationssystem (Vinnova)

Sveriges Kommuner och Regioner